

[Fraenkel.]

for at akklimatisere alle andre Landes Industri i Frankrig. Hvad der er særegent for Englands Produktion, hvad Naturen der frembringer af Sjældenheder, studerer han for at producere det i Frankrig. For at kunne fremstille forskellige Produkter er man gaaet saa vidt, at man har indloget Arbejdere, der var ført over fra England, i det kongelige Slot „Madrid“ — „Madrid“ er et Slot, der ligger tæt udenfor Paris, det er nu en stor Restaurant — ,og har forvandet et Palæ til Værksteder. Han vil garve franske Oksehuder efter engelsk Metode, saa de kan benyttes til det samme som engelsk Læder og erstatte det. Fra Holland indfører man Klædefabrikationens Teknik og deres Maade at lave Ost, Smør og andre Specialiteter paa. Fra Tyskland tager man Tilvirkningen af Hatte, Blik og mange andre Industrier. Fra vort Land tager man Kniplingerne og Spritfabrikationen. 5 000—6 000 Kvinder spredt over de fleste Provinser arbejder i Branchen, og der er indført mange venetianske Værkførere. Man anstrenger sig for at indføre Blomsten af alt, hvad der produceres i hele Verden. I Persien har man lært Tæppetilvirkningen, og man tilvirker i Paris skønnere og elegantere Tæpper end der; man indfører og sælger de største Sjældenheder fra Indien og tilegner sig afrikansk Teknik“

— dette sidste har Hensyn til en Vare, som den Gang brugtes meget, nemlig Kameluld. „Man tilvirker nu i Frankrig det bedste af alt, hvad der findes i Verden, og den franske Produktions Anseelse er saa stor, at man overalt fra forlanger at forsyne sig med den. . . Vil man undgaa haarde Betingelser for Vareudvekslingen, maa man sende Penge til Kongeriget, hvilket netop vil glæde Hr. Colbert, der kun ønsker at berøve alle andre Stater dem for at berige Frankrig.“

Her har De Tidens egne Ord — det forekommer mig overordentlig interessante Ord —, hele Billedet af, hvad saadan en Mand vilde, altsaa økonomisk Ekspansion, Arbejde. Men jeg kan ogsaa give Dem en Oversigt over dette Arbejde, ogsaa fra Tiden selv, nemlig skrevet af Colbert selv — jeg har den her, den er fra 1669. Han forfattede nemlig af og til saadanne Lister over, hvad der var begyndt, og hvad der var i Gang, og en saadan Liste vil jeg nu læse op for Dem:

Engelsk Serge, 120 Væve i Autun, Auxerre, Gournay; de øges og forbedres

fra Dag til Dag. Engelske Strømper, 6 000 Væve i mere end 30 Byer og Flækker. Franske Kniplinger ligeledes 6 000. Bouracans — en Slags gamle Kniplinger af Uld — i la Ferté-sous-Jouarre, 60 Væve, Moquette — en Slags Uldplys, man brugte den Gang — 12 Væve. Damask i Meaux, 20 Væve. Belgisk Kamelhaarstof i Amiens; Basins og Olmerdug i Paris; Klæde i Abbeville, 50 Væve, Dieppe, Fécamp, Rouen, Sedan og Carcassonne. Messing i Bellencambre og i la Ferté, Alzais. Jernkanoner, Vaaben, Blik og alle Slags Jernvarer i en Række Byer. Salpeter, Krudt og Lunter overalt. Hollandsk Læred i en Række Byer. Sejldug i Vienne. Store Skibsankre i Vienne og Rochefort. Brændevin i Nivernais. Jern- og Messingtraad i Bourgogne. Tjære i Médoc, Provence og Dauphiné. Flagdug i Auvergne. Master i Provence og andre Steder og Spejlglas i Paris og Cherbourg.

Vi er begyndt — skriver han — at eksportere, og han bliver ved og nævner en hel Mængde forskellige Varer — hvad jeg allerede har oplæst, maa være tilstrækkeligt.

Det er altsaa Tidens egne Ord, og det var altsaa det, man lavede under det merkantilistiske System.

Spørger De: Hvordan var Forsørgelsesvæsenet ordnet paa den Tid? — saa vil jeg sige, at nogen Forsørgelse af arbejdsløse var der ingen Anledning til, fordi man forudsatte, at der ingen arbejdsløse var, og der var faktisk heller ingen. Vi ser det ogsaa ganske klart udtalt i Anordninger fra Colbert selv. Man ser, hvorledes han siger, at alle disse, der belejrer Klostre, Kirker o. s. v. for Almisse, skal sondres: alle, der kan arbejde, skal ind i Fabrikkerne og arbejde, og kun de gamle, de syge og Invaliderne skal Kirken sørge for.

Og det maatte ganske naturligt være Kirken, der sørgede for dem, thi for dem har Kirken fra Arilds Tid sørget i Frankrig. Der har ikke været noget egentligt Forsørgelsesvæsen i Frankrig, og Gud ved, om der er det den Dag i Dag; jeg skal ikke kunne sige det bestemt for de senere Aar, men helt op til den sidste Tid har der overhovedet intet offentligt Forsørgelsesvæsen været, men alt det er noget, Kirken og Klostre har taget sig af, og saa vidt jeg ved, har de gjort det godt.

Det, man befrygtede den Gang, var netop, at der skulde være Mangel paa Arbejdskraft, og i Overensstemmelse med denne Frygt blev der oprettet en hel Del forskellige Ting, hvoraf nogle var hensigtsmæssige og